

reixeria en Dante, i fóra usual en massa en la llengua de Muntaner. El canvi *wagon* en **wogon* en b. al. vol fonamentar-lo amb un ex. isolat que creu provat en un ms. del S. x. Ja vaig declarar-me escèptic en la nota afegida damunt proves el 1954 a l'ed. del DCEC (BOGAR, n. 10); davant aquestes dades soltes, i sobre el valor de tota l'argumentació, i en el darrer volum de l'obra (iv, 942) donava la bona etimologia.

Wartburg, però, s'aferra com de costum al germànic, fent-se assessorar per la deixeble, germanista, Veronika Günther (FEW xvii, 1960, 606-607a). Aquesta reconeix que eren fundats els meus dubtes sobre l'argumentació germànica de Vidos, puix que observa que el seu únic ex. del canvi de *a* en *o* (*world* en *warold* 'època') pateix de la manca de valor que jo sospitava: és una dada sense garantia (p. 607a46); si bé, en canvi, aquesta evolució fonètica estaria ben provada en alt-alemany (*wamba* > *wuomba* 'ventre' etc.); com que Wartburg reconeix que l'alt-alemany no pot anar per raons geogràfiques, insisteix en el baix-alemany, i aquí la Dra. Günther li troba fins i tot un parell de casos escadussers que creu datables del b.-al. mj.; és a dir, d'un període que acaba c. 1400, i comença c. l'a. 1000. Això per a un mot escampat des de Gibraltar fins a Tàrraco i Venècia al llarg del Mediterrani des de 1200, ja seria increïble, fins si no hi hagués l'entrebanc del vocalisme alemany, i la discordança semàntica, deixant de banda, fins i tot, que els fets germànics són discordes entre ells fins al punt de donar la impressió de creacions individuals de cada llengua pel seu compte.⁵

Hi ha encara objeccions fonètiques, del punt de vista romànic. Si el mot baix-alemany pertangués a la fase del b.-al. ant. (entorn del temps de Carlemany o almenys Carles el Calb), la *w*-sonava encara *g* en totes les llengües germàniques, i hauria donat *gg* en francès arcaic etc., i *g*-més tard. Si és de quan la *g*-es va pronunciar *v*- en alt-alemany (coetani amb això en b.-al.?, en cap cas temps anterior), ens cal baixar quasi fins al moment en què el mot ja està escampat per tot el Mediterrani Sud. ¿Quina escapada podrien trobar a aquest dilema? D'altra banda és ben rar el cas de mots atlàntics en la terminologia nàutica del Mediterrani, i freqüent la migració en sentit contrari (Wartburg només hi sap oposar algun parell de casos tan dèbils com *passage* > *passaggio*).

I el més gros de tot és que els dos testimonis francesos dels Ss. xi-xii, que Wartburg s'empassa sense ennuet, són falsos del tot. El testimoni de *voguer* en Villehardouin (c. 1200) faria pensar, encara, que sigui d'un historiador de Croades que ho hauria pogut aprendre al mar Jònic: però és que no hi ha tal, perquè ja vaig objectar el 1957 que no figura més que en un sol manuscrit entre sis que n'hi ha, i tots els altres hi posen *s'en alèrent* o el fr. arcaic *nagier* 'navegar', que són perfectes dins el context (diguí el que vulgui W. i Faral, s'imposaria rebutjar una lliçó anacrònica, hapax d'un ms. únic, per bo que fos).

I aquell *vogatium*, que Vidos suposava representant d'un fr. **vogage*. Jo ja hi oposava que si fos oc. ant.

**vogatge* tal suposició seria passadora; però la *-t*- no tindria raó de ser en el Nord: i de fet es tracta d'un text de Bèlgica. Wartburg reconeix que és així; però «als beleg für das frz. stamm *vog-* wird das wert nicht erschüttert». En realitat, però, es tracta d'una «gaffe» ben ridícula. Es tracta realment d'una butlla autoritzant el monestir de Stavelot a percebre uns certs drets a la vall del Loire, expedit l'any 1049, i publicat en el *Bulletin de la Commission de Toponymie et de Dialectologie de Liège* xviii (1945?), 483. Concedim que podrien ser uns drets de navegació pel riu, però es tracta d'un mot en pur alemany (una mica llatinitzat) *voget*, ja documentat a Ratisbona el S. xiii (Berth. von Regensburg, †1272), mot comú a l'a.-al. modern, a-al. mj. *vogetie*, neerl. mj. *vogedie* definit 'drets, rendes d'un prefecte' («Amt, Pflichten, Rechte, Einkünfte eines Statthalters, Vormunds usw.»). El mot havia de tenir la forma *vogatie* en neerl. ant., car és derivat del nom de dignatari al. *vogt* (cap legal, 'governador') originàriament 'procurador', 'representant legal', que en a.-al. ant. està documentat en la forma *fogāt* i ve del ll. (AD)VOCATUS, en neerl. ant. **vogāt*, neerl. mj. *voocht*.

Com explicaren i documentaren Kluge i Kluge-Mitzka, generalment es tracta llavors del representant d'un convent o d'un bisbat («Bistum, Kloster»); d'aquí l'assignació d'aquests drets al monestir de Stavelot, situat 10 km. a l'O. de Malmédy, l'antiga Valònia prussiana. La «perla» trobada per Vidos i deglutida per Wartburg resulta ser un «cul-de-got», grossera i ocasional llatinització *vogatium* d'aquest neerl. mj. o ant. *vogatie*!

L'etimologia real del mediterrani *vogar* ja va ser suggerida per G. de Gregorio (*Studi Glottologici Italiani*, Torí, 1901, iii, 288), demostrada per Spitzer (*Italica* xxiii, N. Y., xxiii, 23-29), completada per mi, en el citat suplement del DCEC, i acceptada per Ang. Prati (*Diz. Et. It.*), amb algunes addicions i aplaudiment d'altres col·legues. Es tracta del ll. VÖCARE 'cridar', aplicat primitivament a la veu del còmit o sobrestant dels mariners, de la xurma de galiots, per remar tots a la una i amb tot l'esforç: sic. *voca voca!* «comando marinaresco di vogar con forza», *pigghiari la voca* «començar con forza il movimento». Ja hem donat una dotzena de testimonis antics que aquest és el matís distintiu de *vogar* en totes les velles llengües romàniques del Mediterrani: cat., oc., it. etc., a diferència del genèric *remar*, fr. *ramer*. També cal esforç per vogar campanes o una maça. Més documentació i suggestius paral·lels en el treball de Spitzer, allusius sobretot a les cançons que canten quan voguen, per aconseguir un moviment uníson, irresistible.

Recordem alguns paral·lels lingüístics. En primer lloc, que el nom de la XURMA, it. *ciurma*, cast. *chusma*, prové de 'comandament' (gr. *χέλευσμα*); aquí hem vist també que SALOMA i SELUET (CELEUATU) tenen el mateix origen i s'han convertit en el nom de la cançoneta rítmica i persistent dels mariners, dels que tiren una xarxa i després, d'altres cantarelles o cantussols semblants. El b.-al. mod. *halen* 'tirar d'una